

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Пламен Маринов Ралчев

УНСС, Катедра „Международни отношения“;

Научна специалност: 3.3. Политически науки, Политология (международни отношения и външна политика)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност 3.3. Политически науки (Политология - Международни отношения) в СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „Политология“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед на Ректора на СУ РД 38-26/16.01.2024 г.

Автор на дисертационния труд: ДИМИТЪР НИКОЛАЕВ ИВАНОВ

Тема на дисертационния труд: ЕНЕРГИЙНИТЕ ГЕОСТРАТЕГИИ В КОНФЛИКТА В СИРИЯ

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Димитър Иванов се е обучавал в докторската програма към катедра „Политология“, Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Политология – Международни отношения) от февруари 2019 г. Има бакалавърска степен по Международни отношения и магистърска степен по Европейска интеграция и дипломация на ЕС от СУ „Св. Климент Охридски“. Професионалният му опит в Дипломатическия институт към Министъра на външните работи съответства и надгражда получената образователна подготовка. Дисертантът е изпълнил всичките си задължения, предвидени в индивидуалния план за обучение, включително положени изпити и публикации. Отчислен е с право на защита на дисертационен труд и същият е насочен към научно жури, съгласно съответните решения на катедрения и факултетния съвет и заповед на Ректора на СУ № РД 38-26/16.01.2024 г.

Дисертантът отговаря на минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“. Представеният дисертационен труд е подложен на проверка със специализиран софтуер и не е установено плагиатство.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обемът на дисертацията е 335 страници, което значително надвишава средния обем на дисертационни трудове за ОНС „доктор“. Той се състои от увод, седем глави, заключение и библиография. В първата глава е дадена дефиниция на основните понятия, използвани в дисертационния труд, направен е кратък исторически преглед на развитието на войната в Сирия и на сирийския енергиен сектор. В допълнение, в първата глава са посочени и причините защо седемте държави, замесени в конфликта, са обект на анализ. Последната подглава на първа глава съдържа по-подробна информация относно методите на изследователския процес, приложението им както в предишни изследвания, така и в настоящето, както и връзката им с изложените хипотези. Изложението включва седем глави, проследяващи три основни аспекта на външните актьори в сирийския конфликт. Поставено е времево ограничение до края на 2022 г.

Във всяка глава е представен енергиен профил на съответната държава, включващ анализ на нефтения и газов сектор, основни партньори за внос и износ, участие в транснационални инфраструктурни енергийни проекти и основни цели във външната енергийна политика. Засегнати са детайлно и геополитическите интереси в Близкия изток и Сирия на анализираният външни актьори в конфликта. Тази част включва външнополитическите цели и геополитическото позициониране на седемте анализирани държави в региона, както исторически преглед и мотивация при тяхната намеса във войната в Сирия. Третата част на всяка глава представлява опит да се идентифицират припокриващи елементи между първите два аспекта от всяка глава, с цел да се открият енергийните геостратегии на седемте държави и тяхното прокарване в рамките на сирийския конфликт като основен мотив за намеса.

Конфликтът в Сирия е сложен и многопластов, като енергийните геостратегии играят

значителна роля в него. Сирия е стратегически важна за енергийната сигурност в региона, особено поради своето местоположение като транзитна държава за енергийни коридори. Различни страни и групировки се борят за контрол над области с енергийни ресурси като нефт и природен газ, което е източник на конфликт и напрежение. Така също различни държави и регионални актьори имат геополитически интереси в региона на Сирия. Те се стремят да насърчат своите стратегически цели, включително контрол върху енергийните маршрути, диверсификация на доставките и влияние в региона. Сирия е важна за транспорта на енергийни ресурси, включително нефт и газ, към различни региони като Европа и Азия. За различните страни и компании е от съществено значение да контролират транзитните маршрути и инфраструктурата, която ги обслужва.

Енергийните геостратегии са съпътствани от външни интервенции и военни операции в Сирия, които целят да повлияят върху контрола върху енергийните ресурси и транзитните маршрути. Тези интервенции често допринасят за още по-голямо възпламеняване на конфликта. Енергийните ресурси играят ключова роля за икономиката на Сирия и за зависимостта на различните страни от тях. Борбата за контрол над тези ресурси има значителни икономически последици и може да формира дългосрочната стабилност или нестабилност на региона. Всички тези фактори съставляват сложна мрежа от енергийни геостратегии, които оказват влияние върху конфликта в Сирия и имат значителни последици за регионалната и световната сигурност.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Обектът на изследването – войната в Сирия – изглежда прекалено общо формулиран. По-скоро става въпрос за сложния възел от интереси на външни сили във войната в Сирия, което би имало по-ясна връзка с иначе доста по-ясно и прецизно дефинирания предмет на изследването - енергийните геостратегии на седем държави (САЩ, Русия, Турция, Иран, Саудитска Арабия, Катар и Израел) в рамките на сирийския конфликт. Дисертантът дава изчерпателна работна дефиниция на понятието „Енергийна геостратегия“, която бива определена като инвестиционен механизъм за изграждане на значими за външните отношения на държавата инфраструктурни съоръжения, включително

участие, препятстване, блокиране или конкурентно алтернативно пространствено дублиране на инфраструктурни проекти с регионално или глобално значение. В тази връзка, изследването се фокусира върху нефтени и газови тръбопроводи, рафинерии за преработка на нефт и газ, терминали за втечняване на природен газ, както и нефтени и газови полета.

Авторът формулира три двойки алтернативни хипотези, чиято валидност проверява в дисертационното изследване. Методите, които използва – политологичен, проследяване на процес, интердисциплинарен, са подходящи и адекватни на поставените цели.

Дисертационният труд има ясно определени цели, които служат за рамка на научното изследване. Тези цели очертават конкретните задачи и резултати, които дисертантът иска да постигне, като осигуряват яснота и насоченост на изследователския процес. Ясните цели помагат да се структурират методологията на изследването, събирането на данни, анализът и интерпретацията, като гарантират, че изследването остава последователно и съобразено с предвидената цел.

Дисертантът разглежда последователно в седем отделни глави енергийния профил и стратегическите цели в енергийната външна политика на САЩ, Русия, Турция, Иран, Саудитска Арабия, Катар и Израел. В заключението прави обосновани обобщения и изводи за същността на интересите и намесата на външните фактори в Сирийския конфликт и развенчаване на тезата за приоритетно енергийните геостратегически проекции, определящи политиката на различните държави спрямо войната в Сирия. Без да минимизира значението на енергийните интереси, авторът подчертава по-общия военно-политически и геополитически смисъл на войната в Сирия и намесата на различните външни сили. Заключението представя коректно и добре структурирано описание на постиженията на дисертационното изследване, като свързва резултатите и техния анализ с първоначално поставените цели, задачи, хипотези и изследователски въпроси.

Като своеобразен отворен финал, въпреки зададеното темпорално ограничение, дисертантът като Приложение е включил обзор и анализ на регионалните и глобалните тенденции, влияещи на конфликта в Сирия през 2023 г., което може да се приеме и като заявка за последващи бъдещи научни изследвания на автора по тази тема.

Като цяло, изложението реализира в пълнота изследователските намерения, структурата е подходяща и логична, използваните изследователски методи, източници и научна литература са актуални и добре подбрани.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд на Димитър Иванов несъмнено има приносен характер. Сред безспорните приноси можем да приемем:

1. Дефиниране на понятието „енергийна геостратегия“ в широк смисъл.
2. Систематизира енергийните геостратегии и регионална геополитика на анализиранияте седем държави – САЩ, Русия, Турция, Иран, Саудитска Арабия, Катар и Израел, спрямо конфликта в Сирия.
3. Идентифицира еднакъв подход на анализиранияте държави (пет от седем, с изключение на Катар и Саудитска Арабия) спрямо сирийския нефтен сектор. Оттук следва и заключението на автора, че независимо от разглежданата държава (демократична/автократична; глобална/регионална сила;), се наблюдава една и съща тактика – едновременно силова (чрез присъствие на военни и паравоенни групировки), така и сенчеста (с участие на малки предприятия в сирийския нефтен сектор).
4. За пръв път в българската политология се анализират способите на чуждите компании в проникването им на сирийския енергиен пазар, чрез използване на сравнително малки по капитализация енергийни предприятия. За всеки отделен случай са изведени примери, като е проследена и тяхната пряка обвързаност с военнополитическия елит на САЩ, Русия, Турция, Иран, Израел.
5. Като цяло, научният труд на Димитър Иванов дава възможност за практическо приложение на понятието „енергийна геостратегия“ и неговото операционализиране в работата на българската енергийна политика и дипломатия.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има четири публикации, свързани с темата на дисертацията, което показва целенасоченост и последователност на неговите изследователски интереси.

1. "Energy co-operation between the EU and Iran - Future challenges and the way forward" in Neykov, S. (ed.) Energy Diplomacy (2019) Sofia: Bulgarian Diplomatic Institute, pp. 106-125
2. "Динамика на американската политика спрямо арабско-израелския конфликт. Ролята на шистовата революция", Докторантски четения, том 3 2019, pp. 275-295
3. "More than meets the eye? The EU Energy and Climate Diplomacy towards the Gulf Cooperation Council (GCC) countries", in Neykov, S. (ed.) Energy and Climate Diplomacy (2020) Sofia: Bulgarian Diplomatic Institute, pp. 72-94
4. "Енергийните геостратегии в конфликта в Сирия: руската перспектива", Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ том 5 2020, pp. 377-399

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат в обем от 39 страници коректно и в значителна степен отразява съдържанието и всички важни акценти, констатации, изводи и обобщения на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационното изследване не се основава на изричен теоретичен модел, а чрез политологични и интердисциплинарни подходи и на метода за проследяване на процеси дескриптивно се извеждат профилите и стратегиите на различните актьори и тяхното влияние върху войната в Сирия. Това индивидуално профилиране на всяка страна поотделно има своите предимства за логичната организация на текста, за неговата четивност и възприемане, но остава ограничено поле за проблематизиране на въпросите, по които има сложно преплитане на конфликтни интереси. Този проблематизиран анализ е направен в заключението след седем отделни глави, които донякъде фрагментират текста,

който сам по себе си е голям като обем. Тази констатация има повече характер на препоръка за бъдещи изследвания на автора и не цели да омаловажава или подценява постигнатото в настоящия дисертационен труд.

8. Заключение

На вниманието на научното жури е представено едно завършено и самостоятелно реализирано дисертационно изследване, което демонстрира уменията на докторанта да формулира и задълбочено да изследва научни проблеми.

По моя преценка, дисертационният труд е разработен в достатъчна степен и удовлетворява изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Въз основа на гореизложеното в рецензията, давам положително становище за присъждането на Димитър Николаев Иванов на ОНС „доктор“ в Професионално направление: 3.3. Политически науки (Политология - Международни отношения).

2.04.2024 / София

Подпис:

доц. д-р Пламен Ралчев

